

Asia: VN/727/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Esityksen tavoitteena on palvelujärjestelmän uudistaminen siten, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen ja uusintamiseen. Tavoitteena on luoda jatkuvan oppimisen palveluekosysteemi, joka tukisi kansalaisten, yritysten ja muiden työnantajien sekä alueiden edellytyksiä vastata työelämän muutokseen ja soveltaisi innovaatioita palveluissa ja tuotannossa.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan esityksen tavoitteet ovat kannatettavia. Tarve työelämän ja alueiden tarpeista lähtevälle osaamisen kehittämislle on suurta. Työelämän murros ja ikääntyvä väestö johtavat jatkuvan oppimisen merkityksen korostumiseen entisestään tulevana vuosina. On myös tärkeää, että opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyötä osaavan työvoiman turvaamisessa tiivistetään.

Keskuskauppakamari kuitenkin arvioi, että esitetystä muodosta perustettavalla jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksella ei olisi mahdollisuuksia riittävällä tavalla vastata sille suunniteltuihin tavoitteisiin. Esitysluonnoksessa ei ole hahmotettu mittasuhteita. Jatkuvan oppimisen haaste on valtava ja jatkuva oppiminen on saatava ”jalkautettua” koko yhteiskuntaan – läpi koko koulutusjärjestelmän, yrityksiin ja yksilöille. Jotta palvelukeskus voi tuottaa lisäarvoa tähän suuren jatkuvan oppimisen muutokseen, on sen roolin oltava kirkas, selkeästi rajattu sekä nykyjärjestelmälle lisäarvoa tuottava. Palvelukeskuksen tavoitteen tulisi myös olla suhteutettu oikeisiin mittasuhteisiin eli niihin resursseihin, jotka sillä tulee olemaan käytettävissä. Esitystä on valmisteltu kiireessä ja esitys on osittain keskeneräinen. Suurimmat ongelmat esityksessä ovat:

- Palvelukeskuksen rooli ja tehtävät suhteessa muihin toimijoihin, jota ei ole selkeästi määritelty. Palvelukeskuksen roolin tulisi olla ensisijaisesti koordinoiva. Lisäarvo nykyjärjestelmälle tulee määritellä. Päällekkäisyyksiin meillä ei ole varaa.
- Palvelukeskus tulisi rakentaa ensisijaisesti digitaalseksi alustaksi niin, että yhden luukun digitaalinen palveluekosysteemi olisi eri kohderyhmien käytettävissä. Digitaaliset palvelut ovat mukana esityksessä, mutta eivät riittävällä painoarvolla.
- Palvelukeskuksen kohderyhmä ei ole riittävällä tarkkuudella määritelty. Esityksestä ei esimerkiksi käy tarkemmin ilmi, mikä on palvelukeskuksen lisäarvo yrityksille. Palvelukeskuksen toiminnan yhteys alueiden yritysten osaamistarpeisiin on epäselvä ja tullee jäämään käytännön toteutuksen varaan.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä tehtävistä

Esitysluonnoksen mukaan Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukselle asetettavat tehtävät ovat tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakointi, koulutus- ja muiden osaamispalveluiden valtionavustusten myöntäminen ja hankinta sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Tehtäväkenttä on varsin laaja ja tällä hetkellä tehtäviä hoitaa moni eri taho. On ongelmallista, että esitysluonnoksessa ei oteta kantaa siihen, miten palvelukeskuksen tehtävät suhteutuisivat olemassa oleviin toimijoihin ja niiden tehtäviin. Tehtävien laajuudessa on myös selkeä epäsuhta palvelukeskuksen suunniteltuun rahoitukseen. Tehtävät tulisi rajata tarkemmin vaikuttavuuden varmistamiseksi.

Keskuskauppakamarin mukaan palvelukeskuksen tehtävät tulisi rajata ensisijaisesti koordinoiviksi. Palvelukeskuksen ei esimerkiksi tule tehdä itsenäistä ennakointityötä vaan hyödyntää jo olemassa olevan ennakointityön tuloksia. Ennakointityötä tehdään eri toimijoiden toimesta laajasti, eikä päällekkäisen työn tekeminen ole järkevää. Sen sijaan hajanaisen tiedon kerääminen digitaaliselle alustalle, voi tuottaa lisäarvoa nykyjärjestelmään verrattuna.

E erityisen tärkeää tehtävien tarkempi rajaaminen on palvelukeskukselle suunniteltujen koulutus- ja muiden osaamispalveluiden valtionavustusten myöntämiseen ja hankintaan liittyvien tehtävien osalta. Palvelukeskuksen tulisi olla kokoamassa tietoa olemassa olevasta koulutustarjonnasta digitaaliselle alustalle, eikä keskuksen tule toiminnallaan sirpaloittaa koulutuksen kenttää entisestään. Palvelukeskuksen suhde ja vaikutus olemassa oleviin koulutuksen tarjoajiin tulee määritellä ja arvioida tarkemmin. Palvelukeskuksen hanketoiminta voisi olla perusteltua vain, jos sillä on lisäarvoa nykyjärjestelmää täydentävänä toimintona.

Palvelukeskuksen tehtävään ”alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen” liittyen, esitysluonnos jättää epäselväksi, kuinka vuorovaikutteista suhdetta palvelukeskuksen ja alueiden välillä tullaan luomaan. Yksityiskohtaisten perusteluiden kirjaus siitä, että palvelukeskus ei pääsääntöisesti perustaisi uusia verkostoja, vaan yhteistyö rakennettaisiin olemassa olevien verkostojen varaan, on tärkeä. Toimivia alueellisia toimintamalleja osaamisen kehittämisessä ei tule rikkoa. Toisaalta väljyys kirjauksessa on positiivista, sillä palvelukeskuksen ja kunkin alueen yhteistyön tulee rakentua räätälöidysti, alueen erityispiirteet ja olemassa olevat toimintamallit huomioon ottaen.

Huomiot palvelukeskukselle esitetystä hallintomallista

Keskuskauppakamari pitää suunniteltua opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön tiiviimpään yhteistyötä kannatettavana. Palvelukeskuksen hallinnossa on läpileik-kaavasti varmistettava, että työllisyyden ja alueiden yritysten osaamistarpeisiin vastaaminen näkyy.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä, että Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen neuvoston kokoonpanossa on laaja yritys- ja työelämän järjestöjen edustus, joka huomioi alueellisen näkökulman. Neuvostolla on merkittävä rooli palvelukeskuksen toiminnan sisällön ja yritysten osaamistarpeiden yhdistämisessä. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan neuvoston jäsenmäärää ei tule rajata liian pieneksi, sillä jatkuva oppiminen on keskeisessä roolissa monen toimijan työssä, ja siinä onnistuminen vaatii laajoja ponnisteluja eri tahoilta. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi neuvostossa voisi olla esimerkiksi enintään 14 jäsentä esitetyn 12 sijaan.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuodoista

Esityksen mukaan palvelukeskuksen rahoitus ei muuttaisi koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen rahoitusta. Keskuskauppakamarin mukaan esityksessä tulisi kuitenkin avata tarkemmin palvelukeskuksen koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuotojen suhdetta ja vaikutusta nykyiseen jatkuvan oppimisen palvelutarjontaan. Esitykseen tulisi sisällyttää myös pitkän aikavälin näkymä siitä, minkälaista rahoitusta palvelukeskuksella on käytettävissä tulevaisuudessa. Pidemmän aikavälin näkymä on tarpeen myös siksi, että rahoitus on ensivaiheessa riippuvainen Suomen kestävä kasvun ohjelmasta eli EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Keskuskauppakamarin mukaan esitysluonnoksesta jää puuttumaan jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen suhde muihin käynnissä oleviin työllisyyden ja koulutuksen uudistuksiin, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen reformiin sekä TE-palveluiden uudistamiseen.

Palvelukeskuksen perustaminen ei saa johtaa siihen, että jatkuvan oppimisen uudistus yritetään toteuttaa byrokraattisesti, hallinto edellä. Pääpaino pitää olla siinä, että jatkuvaan oppimiseen kipeästi tarvittavat resurssit suunnataan sisältöön, ensisijaisesti jo olemassa olevien rakenteiden kautta.

Sipola Johanna
Keskuskauppakamari